

Федорченко Н. В., к.ю.н., доцент,
Юридичний факультет,
Київський університет туризму, економіки і права, м. Київ

ДОГОВІР ПЕРЕВЕЗЕННЯ ЯК ВИД ДОГОВОРІВ, ЩО ОПОСЕРЕДКОВУЮТЬ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З НАДАННЯ ПОСЛУГ

Розпочинаючи аналіз видів договорів, що опосередковують зобов'язання з надання послуг, насамперед зазначимо, що в науці договірного права не припиняється активний пошук універсального критерію для класифікації цивільно-правових договорів. Відповідно до характеру підстав, які використовують при поділі поняття, в сучасній науці розрізняють два види класифікації: природну і штучну. Якщо класифікація здійснюється на підставі суттєвих ознак об'єкта дослідження, то така класифікація називається природною. Якщо ж класифікація здійснюється на підставі несуттєвих ознак об'єкта, то вона має назву штучної [1, с. 23]. У випадку дослідження договірного типу зобов'язань з надання послуг використовується природний вид класифікації, коли виявляються суттєві спільні та відмінні риси між різними договорами, в результаті чого і відбувається їх розподіл.

Отже, правильно побудована система договорів надає істотну допомогу в формуванні правильних тлумачень щодо суті закону, в усвідомленні того порядку, до встановлення якого прагнув законодавець [2, с. 322]. Тобто класифікація сприяє подальшому вдосконаленню та систематизації законодавства, слугує меті більш детального дослідження договорів з надання послуг, адже система договорів постійно удосконалюється. З цього приводу слушною є теза А. Б. Гриняка, що в залежності від розвитку договірної практики, рецепції положень зарубіжного договірного права, накопиченого емпіричного матеріалу та рівня його розробки тими, хто проводить класифікацію, ускладнюється і система договорів в межах договірного типу, з'являються їх нові види та різновиди [7, с. 113].

Не зупиняючись детальніше на проблемі загальнотеоретичної класифікації цивільно-правових договорів, зосередимо увагу на системі (класифікації) договорів, що опосередковують зобов'язання з надання послуг. Якщо розглядати сучасну систему договорів з надання послуг, закріплену в ЦК України, то вона може бути охарактеризована в рамках окремої родової «спільноти» договорів в такому вигляді.

Договори про надання послуг, кожен з яких має відокремлену типологічну направленість, що характеризується стійкістю типологічних ознак. Іншими словами норми, що регулюють такий договірний тип, утворюють окремий цивільно-правовий інститут. До таких договорів

О. Г. Шаблова пропонує віднести договори перевезення, транспортної експедиції, банківського вкладу, банківського рахунку, зберігання, посередницькі договори, довірчого управління майном [9, с. 172]. Підкреслимо, що до такого висновку дослідниця приходить, аналізуючи відображену в ЦК РФ структуру законодавчого матеріалу. Водночас із наведеного переліку не вбачається місце договорів страхування, що свідчить про недосконалість цієї класифікації.

Договір перевезення поділяється на перевезення вантажу, пасажирів та багажу, договір чартеру (фрахтування). Підвидами перевезення виступають договори перевезення у прямому змішаному сполученні, довгостроковий договір. Як зазначається з цього приводу в юридичній літературі, договори перевезення є договорами з надання послуг [8, с. 3; 7, с. 9].

Слід звернути увагу на факт законодавчого ототожнення понять «транспортні послуги» та «послуги з перевезення». Так, Закон України «Про автомобільний транспорт» визначає послугу з перевезення пасажирів чи вантажів як перевезення пасажирів чи вантажів транспортними засобами на договірних умовах із замовником послуги за плату [3]. Схоже визначення поняття «транспортна послуга» закріплено в п. 1 Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, а саме: транспортна послуга – перевезення вантажів та комплекс допоміжних операцій, що пов’язані з доставкою вантажів автомобільним транспортом [5]. На думку А. Матвєєвої, транспортні послуги поділяються на основні послуги – з перевезення і транспортно-експедиційної діяльності та на супутні послуги – зі зберігання, складування, пакування, зважування вантажів та інші послуги [4, с. 140-141].

Договір транспортного експедирування за своєю правовою природою є поєднанням перевезення та договору про надання послуг. Не дивлячись на різницю в думках правова доктрина була і є одностайною у тому, що договір експедиції суттєво відрізняється від договору перевезення за рядом ознак, а саме: консенсуальна природа цього договору, допоміжний характер експедиції щодо перевезення, посередницька сутність цього типу договору тощо [10, с. 83]. Видається, що саме у зв’язку із значним поширенням цих відносин та потребою їх нормативного врегулювання цей договір здобув відокремлення і закріплення в ЦК України як окремий тип цивільно-правових договорів.

Література

1. Гриняк А. Б. Договірні зобов’язання з виконання робіт у цивільному праві України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / А. Б. Гриняк; Нац. акад. прав. наук України. – К., 2013. – 494 с.
2. Договірне право України. Загальна частина: навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова та ін.; за ред. О. В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер,

2008. – 896 с.

3. Про автомобільний транспорт: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2344-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 22. – Ст. 105.

4. Матвеева А. Ринок транспортних послуг: поняття, учасники та об'єкти / А. Матвеева // Вісник Академії правових наук України: зб. наук. пр. / редкол.: В. Я. Тацій та ін. – Х.: Право, 2011. – № 1 (64). – С. 135-143.

5. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: Наказ Міністерства транспорту України від 14.10.1997 № 363 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 8. – Ст. 283.

6. Пархоменко Н. М. Договір у системі права України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Н. М. Пархоменко; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України. – К., 1998. – 202 с.

7. Самойленко Г. В. Договір перевезення вантажів у внутрішньому водному сполученні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Г. В. Самойленко. – Х., 2003. – 20 с.

8. Свистун Л. Я. Договори перевезення вантажів автомобільним транспортом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. Я. Свистун. – К., 2005. – 14 с.

9. Шаблова Е. Г. Гражданско-правовое регулирование отношений возмездного оказания услуг: дисс. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Е. Г. Шаблова. – Екатеринбург, 2003. – 363 с.

10. Якушев В. Экспедитор и перевозчик в российском праве: прошлое, настоящее и будущее / В. Якушев // Хозяйство и право. – 1996. – № 1. – С. 82-91.

УДК 346 (043.2)

Фурса В. В., викладач,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпропетровськ

ОСНОВНІ ВИДИ ТРАНСПОРТНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ

Транспорт – одна з найважливіших галузей суспільного виробництва. Він покликаний задовольняти потреби населення та суспільного виробництва у перевезеннях.

Єдину транспортну систему України становлять:

- транспорт загального користування;
- промисловий залізничний транспорт;
- відомчий транспорт;
- трубопровідний транспорт;
- шляхи сполучення загального користування.

Незважаючи на значну кількість транспорту, перевезення в Україні найчастіше здійснюються залізничним транспортом та автомобільним транспортом загального значення.